

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการปลอมแปลงใบหน้าในระดับต่าง ๆ ที่มีการทำได้ ซึ่งแบ่งระดับการปลอมแปลงออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ได้แก่ภาพทดสอบที่มีตรรกษณ์ความแตกต่างเป็น 0 ซึ่งหมายถึงภาพทดสอบที่เหมือนกับภาพเส้นนอทุกประการ

ระดับที่ 2 ได้แก่ภาพทดสอบที่มีตรรกษณ์ความแตกต่างเป็น 1 ซึ่งหมายถึงภาพทดสอบที่แตกต่างจากภาพเส้นนอดังนี้

เพิ่ม 1 ลักษณะ หรือ

ถอด 1 ลักษณะ

ระดับที่ 3 ได้แก่ภาพทดสอบที่มีตรรกษณ์ความแตกต่างเป็น 2 ซึ่งหมายถึงภาพทดสอบที่แตกต่างจากภาพเส้นนอดังนี้

เพิ่ม 2 ลักษณะ หรือ

ถอด 2 ลักษณะ หรือ

เพิ่ม 1 ลักษณะ หรือ ถอด 1 ลักษณะ

ระดับที่ 4 ได้แก่ภาพทดสอบที่มีตรรกษณ์ความแตกต่างเป็น 3 ซึ่งหมายถึงภาพทดสอบที่แตกต่างจากภาพเส้นนอดังนี้

เพิ่ม 3 ลักษณะ หรือ

ถอด 3 ลักษณะ หรือ

เพิ่ม 2 ลักษณะ และ ถอด 1 ลักษณะ หรือ

เพิ่ม 1 ลักษณะ และ ถอด 2 ลักษณะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่าภาพทดสอบที่เหมือนกับภาพเสนอ หรือภาพที่มีตรรชนี ความแตกต่างเป็น 0 จำได้ดีที่สุด จำได้มากกว่าภาพทดสอบที่มีตรรชนีความแตกต่างเป็น 1, 2 และ 3 ($P < .01$) ภาพทดสอบที่มีตรรชนีความแตกต่างเป็น 1 จำได้ดีกว่าภาพทดสอบที่มี ตรรชนีความแตกต่างเป็น 2 และ 3 ($P < .01$) ส่วนภาพทดสอบที่มีตรรชนีความแตกต่าง เป็น 2 จำได้ดีกว่าภาพทดสอบที่มีตรรชนีความแตกต่างเป็น 3 ($P < .10$)

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า คะแนนการจำได้จะแปรผันตรงข้ามกับระดับ ความแตกต่างของภาพทดสอบจากภาพเสนอให้จำ คือถ้าระดับความแตกต่างน้อย การจำได้ ว่าเป็นภาพของคนคนเดียวกันจะสูง แต่ถ้าระดับความแตกต่างมากขึ้น การจำได้ว่าเป็นภาพ ของคนเดียวกันจะต่ำลง ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างระดับการเปลี่ยนแปลงใบหน้ากับความ สามารถในการจำได้นี้มีค่าค่อนข้างสูง คือมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $= .835$ แต่เป็นไป ในทางลบ ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัยที่ว่า เมื่อระดับการ ปลอมแปลงใบหน้าสูงขึ้น การจำได้จะลดลง

ในการศึกษาเรื่องการจำใบหน้าที่ปลอมแปลงนี้ยังมีผู้ศึกษากันน้อย เท่าที่ผู้วิจัยค้นพบ ก็มีแต่เพียงงานวิจัยของแพตเตอร์สัน และแบดเดเลย์ (Patterson and Baddeley 1977 : 406-417) เท่านั้น แต่การวิจัยของเขาเสนอให้จำด้วยภาพหน้าปกตีเพียงอย่างเดียว และทดสอบด้วยภาพที่มีปลอมแปลงทั้ง 8 ลักษณะ ทั้งด้านเอียง ($\frac{3}{4}$) และด้านข้าง ผลปรากฏว่าภาพที่เหมือนเดิม หรือภาพที่มีการปลอมแปลงน้อย จะจำได้ดีกว่าภาพที่มีการ ปลอมแปลงมากเช่นกัน

จากการที่ผู้วิจัยถามผู้รับการทดลองว่าสิ่งใดที่ใช้ในการจำ ผู้รับการทดลองส่วนใหญ่ ตอบว่า จำโดยการสังเกตลักษณะส่วนต่าง ๆ บนใบหน้า เช่น ตา คิ้ว ปาก กาง หู หรือผม บางคนอาจจำเพียงลักษณะเดียว แต่บางคนจะจำครั้งละหลาย ๆ ลักษณะ ซึ่งการจำ ลักษณะของสิ่งเร้านี้ เป็นการสร้างรหัสแบบหนึ่งที่มีาเวอร์ (Bower 1972 cited by Melton & Martin 1972 : 86-88) ได้กล่าวถึงไว้ คือการสร้างรหัสโดยใช้ลักษณะ ส่วนประกอบของสิ่งเร้า (Coding as Componential Description) แต่การ สร้างรหัสโดยดูจากลักษณะภายนอกนี้ เป็นการสร้างรหัสระดับต้นทำให้ลืมได้ง่าย (Bower & Karlin 1974 : 751-757)

นอกจากนี้ผู้รับการทดลองบางคนก็สร้างรหัสโดยใช้ลักษณะภายนอกเพียงลักษณะเดียว เช่น ลักษณะของดวงตา เมื่อมีการใส่แว่นเพื่ออำพรางดวงตา ก็จะทำให้การรับรู้สิ่งเร้าใหม่แตกต่างไปจากรหัสของสิ่งเร้าเดิมที่เก็บไว้ในรอยความจำ (Memory Trace) หรือไม่สามารถที่จะนำสิ่งเร้าใหม่ไปเปรียบเทียบกับรหัสของสิ่งเร้าเดิมในรอยความจำได้ ทำให้ความจำล้มเหลว

ส่วนผู้รับการทดลองที่สร้างรหัสในการจำโดยการนำลักษณะภายนอกหลาย ๆ ลักษณะ เช่น ตา คิ้ว จมูก ปาก คาง หู และผม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเพียงลักษณะเดียว เช่น สรวมนแว่น หรือใส่ผมปลอม ก็จะมีลักษณะต่าง ๆ อีกหลายลักษณะที่เหมือนกับรหัสที่เก็บไว้ ระดับการจำได้ก็ยังคงสูงอยู่โดยพิจารณาจากคะแนนความเชื่อมั่น ถึงแม้ว่าความเชื่อมั่นจะลดลงไปบ้างก็ตาม แต่ถ้ามมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะต่าง ๆ หลาย ๆ ลักษณะพร้อมกัน เช่น ใส่ผมปลอมสรวมนแว่นและใส่หนวด ทำให้สิ่งเร้าใหม่แตกต่างจากรหัสของสิ่งเร้าเดิมที่เก็บไว้ในรอยความจำมาก การจำได้จะลดต่ำลง หรืออาจจำไม่ได้ โดยเฉพาะในกรณีที่เสนอคู่กับตัวล่อที่ใส่ผมปลอมสรวมนแว่นและใส่หนวดเหมือนกัน ทำให้เกิดการรบกวนความจำ ทำให้การจำได้ลดต่ำลง และอาจจะเกิดการตอบผิด (Miss) คือปฏิเสธภาพเป้าหมาย และอาจจะเกิดการตอบพลาด (False) คือ ตอบว่าตัวล่อเป็นภาพเป้าหมายได้

จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าเมื่อระดับการปลอมแปลงใบหน้าสูงขึ้น การจำได้จะลดลง และผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลยืนยันว่า การปลอมแปลงใบหน้า หรือการเปลี่ยนแปลงใบหน้าไปจากเดิม ทำให้การจำได้ลดลงอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิด จึงควรมีความระมัดระวังเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิดมีบางส่วนของใบหน้าที่ไม่ตรงกับคำบอกเล่าของพยาน เช่น พยานยืนยันว่าในขณะที่เกิดเหตุ คนร้ายมีผมยาวและมีหนวด แต่ผู้ต้องสงสัยที่จับมาได้ ผมสั้นและไม่ยี่หนวด เป็นต้น โอกาสที่จะจับกุมผิดหลายข้อ่มเกิดขึ้นได้ง่าย หรือในกรณีที่มีการให้พยานชี้ตัวผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญา ถ้าคนร้ายมีลักษณะของใบหน้าเปลี่ยนแปลงไปมากเท่าใด พยานก็จะจำได้บ้อยลงเท่านั้น และการชี้ตัวผิดพลาดก็จะมีโอกาสมากขึ้น ดังนั้นในการชี้ตัวคนร้ายเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากที่สุด ควรจะสร้างสถานการณ์ หรือลักษณะใบหน้าของผู้ต้องสงสัยให้เหมือนกับคำบอกเล่าของพยาน เพราะผลจากการวิจัยก็เป็นข้อมูลยืนยันว่า ลักษณะใบหน้า ที่เหมือนเดิมสามารถเรียกคืนความจำได้ที่ดีที่สุด